

Anjou Károly Róbert, az „idegen” magyar

Az 1288-ban Nápolyban született Anjou Caroberto ereiben igencsak sokféle európai királyi család vére csörgedezett. Anyja Habsburg Klemencia, apja a francia–olasz Anjou Martell Károly, anyai nagyanyja, Mária pedig a magyar Árpádok családjából származott. A megüresedett magyar trón elfoglalására a jogalap tehát adott volt.

1

Először 13 éves korában választották meg magyar királynak Esztergomban, de a zűrzavaros, trónviszályos időszakban nem tudta a még szinte gyermek Caroberto (Károly Róbert) a trónt megtartani. Kalandos esztendők következtek, melyek 1308-ban értek véget. Az Anjou trónkövetelőt ebben az évben koronázták meg harmadszor és egyúttal véglegesen.

Az Árpád-ház kihalását követő hét esztendő alatt ugyanis másik két – származását tekintve ugyanolyan jogos – trónkövetelő is megfordult a magyar trónon. A cseh Vencel és a bajor Ottó hercegek, akik a második államalapító, IV. Béla unokái voltak. A küzdelemben – Magyarország szerencséjére – Károly Róbert kerekedett felül.

A trónviszály hét éve alatt eddig soha nem látott széthúzás jellemezte Magyarországot. Egyes főurak „az állam az államban” elve alapján szabályos, általuk írá-

nyított kiskirályságokat hoztak létre. Ezek az önálló életet élő országrészek szembefordultak az új királlyal. Károly Róbert első dolga az volt, hogy leküzdje a kiskirályok hatalmát. Ez csak komoly vereszségek árán sikerült. De sikerült! A veszély nagyságát jelezte az is, hogy a királyi udvarnak le kellett költöznie a délvidéki Temesvárra. Itt viszonylag biztonságosabb helye volt a királynak és udvarának a hatalmaskodó, még a királlyal is szembeszegülő kiskirályok ellenében. Üres volt a kincstár, a hadsereg szézilálódott, az országban nem folyt szervezett, nyugodt munka sem a földeken, sem az éppen kialakuló városokban. Nem volt élénk, jövedelmező kereskedelmi élet.

Károly Róbert gazdasági intézkedései azonban egy virágzó, kincses Magyarországot teremtettek. A király úgy élt, úgy cselekedett, mintha megfogadta volna kortársának, Danténak az intelmét. A firenzei költőóriás az Isteni színjáték Paradicsomának 19. fejezetében ugyanis így írt:

„Oh boldog Magyarország!
Csak ne hagyja magát félrevezetni már.”

A 14. századi Magyarország a két Anjou-király – Károly Róbert és fia, Nagy Lajos – nyolc évtizedes áldásos uralkodása alatt európai nagyhatalom lett. Erős, gazdag, békés és hatalmas területű ország. Ennek eléréséhez azonban számos akadályt kellett leküzdeniük. A legnehezebb talán a legelső volt, amikor Károly Róberttel szembeszálltak a kiskirályok. Jóllehet 1312-ben a Kassa melletti Rozgonynál döntő csatát nyert a Csák Mátét támogató Abák ellen, a háborúskodás java még hátra volt. A következő években még le kellett győznie Borsa Kopaszt, Kán Lászlót és Kőszegi Miklóst, hogy a szétszabdalt országot egyesíteni tudja.

A szerencse is Károly Róbert mellé pártolt, hiszen 1321-ben meghalt legnagyobb ellenfele, Csák Máté. Az általa birtokolt felvidéki tartományok szétestek. Ennek következtében a király kezébe került Visegrád is, ahova két év múlva a királyi udvar költözött. Ez lett az új főváros.

Az új fővároshoz kötődik Zách Felicián merényletének híres esete. A történetet a Képes Krónika írja le:

„Károly király erős kézzel fékezte meg az urakat, aztán békét teremtett az egész országban. Békességben élt a nép, és lassan-lassan megbékéltek a legyőzött urak is. De azért a hamu alatt ott izzott a parázs: a megbékélt urak hamar a kardjukhoz kaptak. Fényes udvartartást vezetett Erzsébet királyné úrasszony, Károly király felesége. Ennek az udvartartásnak legfényesebb csillaga Zách Klára volt, a híres Zách Felicián lánya.

Mindenkinek szemébe tűnt ez a szép lány, az udvar csillaga, hogyne tűnt volna fel Kázmér lengyel hercegnek, aki gyakran megfordult az udvarban. Szóltak is egymással – ennél több nem történt... Rágalmazni kezdték Zách Klára hófehér erényét, s addig rágalmazták, amíg a rossz hír Zách Felicián fülébe is eljutott. Ő csak nemrég békült meg a király udvarával, hiszen Csák Mátét szolgálta. Ahogy a rágalmazó pletykát meghallotta, mintha eszéet vesztette volna, rohant fel a királyhoz, aki családjával éppen ebédnél ült. A királyi család a visegrádi vár alatt levő házban ebédelt, amikor Felicián kirántott karddal rájuk tört, hogy meggyilkolja őket. Felicián kardja megsebesítette a király jobbját, majd a királynéra rohant, s jobb kezéről négy ujját le-

vágta. Amikor Felicián a király két fiára akart támadni, a fiúk nevelői elébe álltak. Lajos és Endre elfutottak, de a két nevelő holtan terült el a padlón. Ekkor János, a királyné úrasszony étékfogója Feliciánra úgy rárohant, mint valami fenevad, s csákányával leterítette.

Iszonyatos büntetéssel sújtották az egész családot. Felicián összes rokonát kiirtották, s a vetlen Zách Klárának sem kegyelmeztek. Orrát, ajkait, kezéről nyolc ujját levágták, s a szerencsétlen félholt lányt lóháton az ország útjain meghordozták, és azt kellett mondania:

„– Ilyen módon bűnhődik, aki a királyhoz hűtelen!”

Eddig a történet. A király életét azonban a honépitő munka töltötte ki. Károly Róbert okos tervező volt, aki érvényt tudott szerezni akaratának. Kiaknáztatta a felvidéki és az erdélyi arany- és ezüstabányákat, amelyek szinte ontották a jó minőségű nemesfémeket. Évente a 2500 kg-os aranyhozamot is elérték, ez a korabeli Európa aranykitermelésének háromnegyed része volt. Az évi 10 000 kg-os ezüsthözam tekintetében pedig csak Csehország előzte meg Magyarországot.

A 23,5 karátos kiváló minőségű magyar aranyból 1325-ben kezdték verni a „liliomos aranyforintot”. A

darabonként 3,52 gramm súlyú pénzérmék hamosan Európa egyik legkeresettebb pénzévé váltak. Az aranyforintból évente 6–700 000 darabot veretett a király. Az ezüsből garas készült, amelyből 16 db ért egy forintot. A bevált, kedvelt váltópénz azonban a dénár lett, amely ezüst és réz ötvözetéből készült. 1 aranyforint 100 dénárt tett ki, bár ez az árfolyam változó volt.

Az erdélyi sóbányák a királyi kincstár fehér aranyát jelentették, hiszen tetemes összeget hoztak az ország számára. Désakna, Vízakna, Székakna és Torda sóbányái már az Árpád-korban is jó hozamú bányák voltak, de Károly Róbert megsokszorozta az ezekből eredő hasznot.

A gazdagságot és a hatalmat jelezte az is, hogy a koronázási jelvények egyik szép darabja, az országalma Károly Róbert idejében készült.

A köztudatban Károly Róbert nevéhez fűződik a banderiális, azaz zászlósurak hadseregének magyarországi meghonosítása. Ilyen típusú hadseregszervezet azonban már az Árpád-korban is találunk. Azt is tudni kell, hogy az Anjou-kor hadszerkezete zömmel nem a banderiális hadszerkezetre épült fel. A „honor-birtokon” szerveződő hadrendre szintén sok utalást találunk.

A honor-birtokot a királyhoz hűséges nemes kapta, ezért cserébe viszont többek között katonai szolgálattal is tartozott királyának. Ismert volt azonban a zsoldosok fel fogadása is a harcok előtt.

Az 1320-as években megjelentek az előkelő családok fiaiból kikerülő udvari lovagok. Soraikból váltak ki a nagy hatalommal rendelkező bárók. A sikeresen működő hadserevezet eredményeként Károly Róbert 1326-ban, György napjára létrehozta a Szent György lovagrendet. Magyarországon lovag nem lehetett akárki. Összesen 130 felszentelt lovagról tudunk a 14. századi Anjou-korból.

Károly Róbert külpolitikájában az ország érdekeit sértő német törekvések ellen is hatékonyan lépett fel. Bécs árumegállító joga nem kedvezett a magyar kereskedőknek. Ezért a kereskedelmi útvonalak egyre inkább észak felé tolódtak el, Kassa és Nyitra irányába. Az új utak nyitását azonban magasabb

szinten is meg kellett pecsételni. A mai politikának is példát adó összezejövetelre, a visegrádi királytalálkozóra 1335-ben került sor Nagy Kázmér lengyel, János cseh és a magyar Károly Róbert királyok részvételével. A gazdasági és kereskedelmi egyezményeken túl katonai szövetséget is kötöttek. Új kereskedelmi útvonalakat nyitottak Brünn és Krakkó felé, kikerülve Bécsset. A három király szövetsége egyértelműen a német terjeszkedés ellen jött létre.

Károly Róbert az utolsó házasságával már korábban megalapozta a magyar–lengyel szövetséget. Lokietek Ulászló király lányától, Erzsébettől született gyermekei – Lajos, Endre és István – révén dinasztikus kapcsolatot teremtett a két ország között.

Károly Róbert szilárd, gazdaságilag, katonailag erős országot hagyott maga után. Ugyanakkor a latin műveltség, az itáliai kultúra alapjait is megteremtette Magyarországon, amit azután fia, méltó örököse, Nagy Lajos fejlesztett tökélyre.

1 Anjou Károly Róbert a Képes Krónikában

2 Magyarország az Anjouk korában

3 Zách Felicián merénylete (Képes Krónika)

Lajos, a nagy király

Nagy Lajosról a krónikás azt írta, hogy odahaza mindig békét, külföldön mindig háborút kívánt. Valóban: élete nagy részét messzi országokban háborúzással töltötte, közben idehaza nyugalomban élhettek az emberek. Egyik első nagy háborúja a messzi Itáliába, Nápolyba vezette. Hogyan került ilyen messzire a magyar, immár lovagokból és jórészt zsoldosokból álló hadsereg? Mert ez a sereg már más volt, mint a hajdani; mai szóval hivatásosnak is lehetne nevezni. Lajos udvarában a nyugati szellem hódított. Az a felfogás, hogy tanulni kell a hadtudományt, és a lovagnak életét kell szentelnie és áldoznia eszményeiért. A lovas olyan harcos, aki elszánt, de lovagias, aki segíti a gyengéket, a nőket és a gyermekeket, s a végsőkig védi keresztény hitét és uralkodóját. A lovas társasági ember, aki tud táncolni, bókolni, udvarolni, szenvedni; ha kell, harcol, ha kell, verseket költ szerelméhez. Öltözetében és viselkedésében is illedelmes, elegáns, a kor divatja szerint cifra. A nehézfegyverzetű lovasok drága vértess páncélruhát hordanak, még lovuk nagyobb részét is páncél fedi. A rájuk támadó zsoldos csapatok meg egyszerűn fizetett katonák, akik a háborúskodásból élnek.

„Hogy tisztédben tisztelnék,
neked, Lajos magyar király,
kútforrása kegyességnek,
ahogy törvényt az ész csinál.”

MÉRTÉKRE ÍROTT VERS
KÁROLY KIRÁLY HALÁLÁRÓL, 1342

Jórészt ilyen harcosokból álló hadsereggel indult Lajos király Nápoly ellen. Ugyanis az Anjou-házban szokásos örökösödési jog szerint őt illette volna a nápolyi trón, de nagyjapja végrendeletében harmadik

3

fiát, az pedig leányunokáját, Johannát jelölte örökösül. Károly Róbert magyar és Róbert nápolyi király úgy akarták elejét venni a családi háborúskodásnak, hogy András herceget összeházasították Johannával. Úgy gondolták, hogy majd András uralkodik Nápolyban. A különben is erkölcstelen, rosszéletű Johanna viszont nem így gondolta. Orgyilkosokkal megölette férjét, Andrást. Ezt ment megbosszulni Lajos, a lovagkirály Nápolyba.

A legendaírók feljegyezték, hogy Lajos személyes bátorságával szeretett példát mutatni. A nápolyi hadjárat során is több történet maradt fenn hősiességéről. Például, amikor Canossa várát ostromolták, a király az elsők között rohant fel a létrán a várfalra, s a lehulló kövek a várárokba sodorták. Testőrei alig tudták az életét megvédeni. Még jóformán fel sem gyógyult sebesüléséből, amikor Aversa vára ostrománál – itt ölték meg az orgyilkosok Andrást – egy horgas nyíl a lábába

fúródott. Egy egész éjjelt nyílveszszóvel a lábában töltött, de ezt mindenképpen ki kellett venni, mielőtt elmérgesedik és halálossá válna a seb. A király tűrte a szenvedést, azt is kiállta, hogy Lackfi, a magyar hadak vezére és Wolhardt zsoldosvezér tizenkét rántással kitépje lábából a horgas nyilat.

Végül is Lajos király győzött, de Nápoly messze volt Magyarországtól, sokáig nem lehetett megtartani. Az igazi veszedelem dél felől fenyegette Magyarországot. Az egymással vetélkedő balkáni fejedelmek gyakran a félelmetes erővé növekedett törökhöz fordultak, vele szöveterkeztek a másik ellen. Lajos királyt – aki ekkor egyben már lengyel király is volt – az 1370-es

4

évekig jobban foglalkoztatta a litván veszély, mint a törökök hatalmi növekedése a Balkánon. A törökkel csak áldozatok árán tudott békét teremteni.

1347-ben és 1350-ben két szerencsétlen hadjáratot is indított Nápoly ellen. Itt tűnt fel a magyar katonai hős, az erő, a bátorság, az öntudat és a hőség nemzeti szimbólumává vált vitéz, Toldi Miklós, akit Ilosvai Selymes Péter versében őrzött vagy inkább teremtett meg az emlékezet. Egyik legnagyobb költőnk, Arany János pedig a nemzeti romantika korában három kötetes versciklusban idézte fel alakját:

„Rémlik mintha látnám természetes növését,
Pusztító csatában szálfá-ökklését,
Hallanám dübörgő hangjait szavának,
Kit ma képzelnétek Isten haragjának.

Ez volt ám az ember, ha kellett, a gáton,
Kit ma képzelnétek Isten haragjának.
Nem terem ma párja hetedhét országon;
Ha most feltámadna s eljöne közétek,
Minden dolgát szemfényvesztésnek hinnétek.”

Kellett is a nemzeti hős, a győző mítosza Arany János idejében. De kellett Nagy Lajos korában is, hiszen akkor már megjelent a magyar határokon a világhódító török. A szultáni seregek ellen Lajos még nem a balkáni népekkel való összefogással, hanem épp a hódításokra támaszkodva kívánt sikeresen hadakozni. Ehhez a gigászi feladathoz pedig Toldik kellettek. A nemzeti hős szimbólumaként él tudatukban a nagyerejű, hős lovag.

- 1 Nagy Lajos a Képes Krónikában
- 2 Bártfa főtere
- 3 Hans von Tübingen: I. Lajos csatája a törökkel (részlet)
- 4 Diósgyőr vára
- 5 Az István-torony Budán

5

Zsigmond király és császár

Ötven évig ült a magyar királyi trónon a 14–15. század történetének egyik legvitatottabb személyisége.

Ki ő? Szerencselovag? Botcsinálta hadvezér? Elsőrangú diplomata? A válasz: mindegyik, és mégis több mindegyiknél, és néhol kevesebb is.

1

1998-ban ünnepeltük Luxemburgi Zsigmond születésének 630. évfordulóját. Ő volt a fénylő magyar középkor egyik legsokoldalúbb, legérdekesebb személye, az első magyar király, aki megszerezte a német-római császári címet. Nagyszabású tervei közül nem valósult meg mindegyik. Nagy uralkodó volt, aki hazánkat fel akarta emelni a nyugat-európai szintre, és vissza akarta szerezni országának azt a rangot és nevet, melyet még Nagy Lajos királyunk teremtett meg.

Kiváló diplomatára és kevésbé szerencsés hadvezérré emlékezünk személyében. Gyermekkorától a magyar királyi udvarban élt mint Máriának, Lajos király leányának kiszemelt jegyese.

A Luxemburg-ház későbbi nagyra törő tagja hamar megtanulhatta a mellőzöttséget, a háttérbe szorítottságot. Erzsébet anyakirálynőt anyjaként szerette. Erzsé-

betnek azonban más tervei voltak. Még Zsigmond eljegyzését is felbontatta Máriával.

Erzsébet meggyilkoltatta Durazzói Kis Károlyt, aki 1385–86-ban ült a trónon. A bosszú azután őt is elérte: leánya szeme láttára fojtották meg. A fogoly Máriának egyszerre eszébe jutott, hogy vőlegénye van. Segítséget kért tőle, és Zsigmond nem késlekedett, gyorsan kiszabadította fogságából. Most már mint a királynő férje, társuralkodó lett. Máriát azonban rövidesen lovasbaleset érte. Zsigmond most már egyedül maradt a magyar trónon. Király volt, de nagyon kevés hatalommal. Most derült ki, milyen jó diplomata. Megosztotta a bárói ligákat, s kijátszotta őket egymás ellen. Igaz, a ligák sem adták olcsón. 1401-ben még fogságba is vették. Ura védelmében az a Tar Lőrinc rántott egyedül kardot, akiről egy rejtélyes történet maradt fenn. Az írországi Szent-Patrik barlangban tett zarándoklata után látomásai támadtak. Neki köszönhetjük a kor legszínesebb pokoljárás-történetét.

Zsigmond nem mindennapi módon szabadult: feleségül vette egyik fogva tartója lányát, Cillei Borbálát. A hozzá hű bárók számára létrehozta a Sárkányos Társaságot, amely a Szent György lovagrend utódjának tekintette magát.

Ekkor már lezajlott az 1396-os nikápolyi csata, amely derékba törte Zsigmond nagy tervét, a török kiűzését Európából. Yildirim Bajazid katonái a fegyelmetlen francia lovagok miatt hatalmas vereséget mértek a keresztény seregre. Ha Zsigmond vereséget szenvedett mint hadvezér, akkor nyert mint diplomata. Követei segítségével sikerült rávennie Timur Lenk mongol fejedelmet, hogy támadjon rá a győztes Oszmán-házi szultánra. A mongolok azután 1402-ben Ankara mellett szétverték a török hadat. Itt lett volna a lehetőség a török balkáni visszaszorítására. Zsigmond azonban nem tudott élni ezzel a lehetőséggel.

A törökkel később sem volt szerencséje. Mikor a tatai szerződés keretében mintegy harminc délvidéki végvár jutott a birtokába, a Galambóchoz előbb odaért török had nagy vereséget mért rá. Magát a királyt is egy asszonynak, Rozgonyiné Szentgyörgyi Ceciliának kellett megmentenie. Ozorai Pipó hadvezéri zsenije kel-

lett az újabb török áradat feltartóztatására. A magyarok végvárakat építettek Ozorai Pipó irányításával. Utoljára gazdag annyira a magyar állam, hogy építkezzen. Mohács idején is az ekkor épült végvárrendszer őrizte a déli határt.

Zsigmondnak azonban meg kellett szilárdítania helyzetét. Ez német és cseh fegyverek segítségével sikerült. Pápán azután – természetesen fegyverei árnyékában – megerősítették magyar királyságában. Thuróczy Jánossal szólva: jogarát többé semmi sem veszélyezteti.

Zsigmond nagy figyelmet fordított a városokra. A magyar királyok viszonylag hamar felismerték, hogy a városok ereje és segítsége igen sokat jelenthet számukra. Komoly adót lehet rájuk kivetni, polgáraik gyalogosként erősíthetik a királyi sereget, bankáraiak pénzt kölcsönözhetnek a király különböző ügyleteihez, s kereskedők beszerezhetik a kívánt árufeleségeket. Ezért meg kell őket védeni a hatalmaskodó nagyuraktól.

Az Anjou-házi királyok alatt, a hosszú béke időszakában gazdaságukban és lakóik lélekszámában is gyarapodtak a városok. A 14–15. század fordulójára fejlődésüknek azon pontjára érkeztek, amikor elindulhatott volna önálló renddé szerveződésük. Luxemburgi Zsigmond király azonban még nem látta meg bennük politikája szövetségesét. Az 1405. évi városi törvényekben szabályozta a városok jogait. A városrendszert (város, mezőváros, szabad falu) egységesen kívánta kormányozni.

Nagyhatalmi törekvései lassan beértek. Először német király lett, majd cseh, végül német-római császár. Mindvégig a magyarokat tartotta legjobb híveinek, s külföldre is magyar udvarának tagjait hívta magával. Magyarpártiságát mutatja, hogy magyar módra növesztett szakállt, s bárhol dühítették fel, mindig magyarul káromkodott, hiszen úgy a legzamatosabb. Külpolitikai tevékenységében nagy szerepet kapott az 1378 óta tartó egyházszakadás megszüntetése. A 14. század végén, a 15. század elején egyszerre két, sőt három pápája is volt a nyugati egyháznak. Az addigi két pápát lemondatta, és saját jelöltjét, V. Márton olasz főpapot nevezte ki pápának. A konstanzi zsinaton 1415-ben az egyház egységét látszólag helyre tudták állítani, de ugyanitt máglyahalálra ítélték Husz Jánost.

Zsigmond a zsinati tevékenységének fontos eredményeként megerősítette a magyar főkegyúri jogot, a király döntő beleszólását a főpapok kiválasztásába. Közben, ha kellett, még az angol és a francia király között is közvetített. Keresztes hadjáratot vezetett a husziták ellen, s végül nem fegyverei erejének, hanem a husziták széthúzásának köszönhetette győzelmét. Li-

panynál 1434-ben a mérsékeltabb kelyhesek verték le a radikálisabb táboríták seregét.

Zsigmond 1437-ben a morvaországi Znaimban halt meg, s végrendelete szerint tragikus sorsú első felesége, Anjou Mária mellé, Szent László király lábához temették el Váradon.

1 Gótikus szoborfej

2 Zsigmond király

„Nyervén erőt a hadban ők,
 mennek hová zászló mutat,
 buzgósággal vitézkedők,
 hogy elnyerjék jutalmukat”

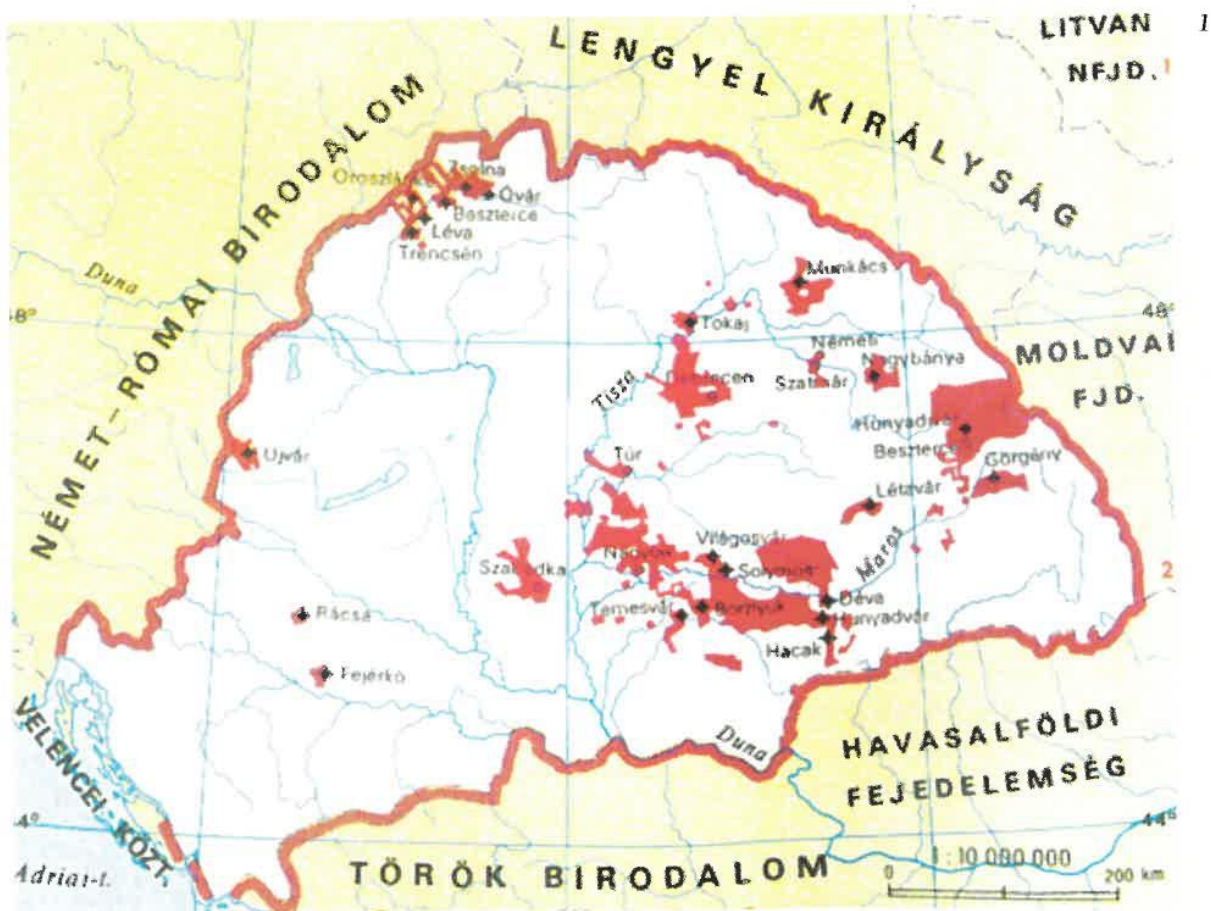
JACOBUS AEGIDII SETALIANUS: HIMNUSZ
 A NÁNDORFEHÉRVÁRI DIADALRA, 1456

A nándorfehérvári diadal

Az 1444. évi várnai csata után a török veszedelem mind fenyegetőbb lett a belső hatalmi küzdelmekről szaggatott Magyarországon. Egyes magyar nagyurak V. Lászlót nem, vagy csak súlyos feltételekkel akarták elismerni királynak. Az 1445-ös országgyűlésen a legnagyobb birtokosokból kikerülő főkapitányok – közöttük Hunyadi János, Újlaki Miklós és Jan Jiskra – között osztották fel az országot azzal a kettős feladattal, hogy az országon belül szabjanak határt a rablásoknak, fosztogatásoknak, erőszakoskodásoknak, a határokat pedig védjék meg a törökkel szemben. Volt azonban egyetlen olyan a főkapitányok között, aki ezt komolyan vette, s nem csak a saját hasznát nézte. Hunyadi János ekkor már jelentős törökellenes hadi tapasztalatokkal rendelkezett. Több győzelmet aratott a török seregek felett, s több vereséget elviselve állt mindig talpra. Hadászati jelszava az aktív védelem

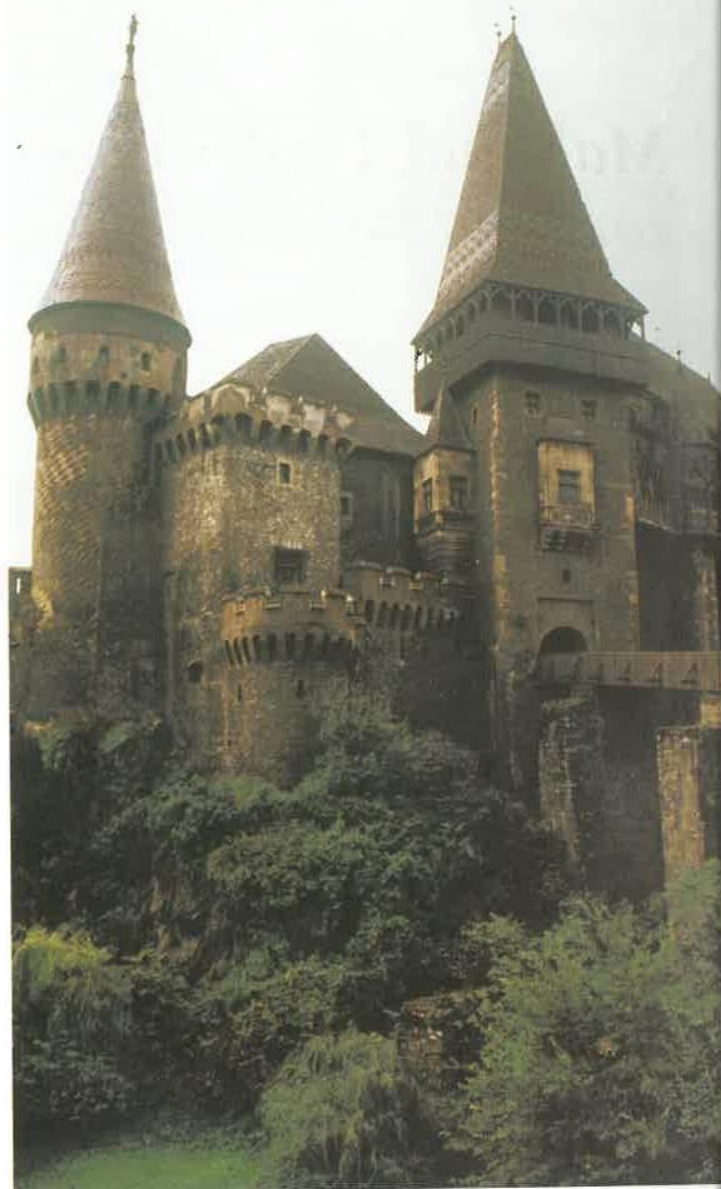
volt. Nem hitt a törökökkel való tartós béke lehetőségében, csak a fegyverek erejében. 1446-ban a király távollétére, a török veszedelemre, s a főúri hatalmaszkodásokra való tekintettel a rendek Hunyadi Jánost Magyarország kormányzójává választották. Amikor hat év múlva visszaadták a király kezébe a hatalmat, a kiskirályok megfélemezésében nem sok eredményt tudott felmutatni.

Európát, vagy legalábbis a diadalmasan előrenyomuló Ottomán Birodalomhoz közeli keresztény országokat megdöbbenéssel töltötte el Bizánc 1453. évi eleste. A török birodalom fennmaradásának feltétele az állandó harc, a hódítás volt. II. Mohamed szultán Konstantinápoly (Bizánc) bevetele után azonnal a szerbekre támadt. III. Callixtus pápa keresztes hadjáratot hirdetett a törökök ellen. A szultán hatalmas, egyes források szerint 150–200 000 fős sereggel meg-

indult Magyarország ellen. Első célja Nándorfehérvár (a mai Belgrád) elfoglalása volt. Hiába rendelte el a király a nemesi felkelést, a macsói bánon kívül a többi főúr nem küldte el a seregét. Hunyadi János a keresztet felvevő parasztokkal együtt is csak 18000 főnyi sereget tudott felsorakoztatni a vár védelmére. Nagy segítségére volt – a később szentté avatott – Kapisztrán János Ferenc-rendi szerzetes, aki lángoló beszédeivel növelte a védők lelkesedését, elszántságát. A roppant túlerőben lévő ellenség három rohammal sem tudta bevenni a várat. Ebben a helyzetben ismerte fel Hunyadi a törökök gyenge pontját. Kitért a várból, elfoglalta ágyúikat, így két tűz közé vehette a török táborát. A szultán maga is megsebesült. Végül a törökök menekülni kezdtek. Rövidesen csak a halottak és sebesültek maradtak a csatamezőn. Ahogy a korabeli krónikás, Thuróczy János írta, a világhódítót „paraszi kéz verte le, járatosabb a kapa, mint a fegyver forgatásában”. A nándorfehérvári diadal után egy ország gyászolta a vezér, Hunyadi János halálát, akit nem a „pogány fegyverek”, hanem a

2

táborban kitért pestisjárvány terített le. Ez azonban nem tudta elhomályosítani a győzelem jelentőségét. Két hónappal később Nándorfehérvár másik hőst, Kapisztrán Jánost is elragadta a pestis.

A nándorfehérvári győzelem után Magyarország és Európa fellélegezhetett. Amikor naponta megszólal a déli harangszó, a keresztény hívők a nándorfehérvári diadalomra gondolnak. Jóllehet III. Callixtus pápa még az ostrom előtti napokban rendelte el a harangszót. A harangszó azonban azóta a győzelmet hirdeti, amely egybeforrt Hunyadi dicsőségével.

Ez a csata mintegy hét évtizedig visszatartotta az oszmán birodalmat Magyarország és a Nyugat elleni támadástól.

- 1 Hunyadi János birtokai
- 2 Hunyadi János kormányzó
- 3 Vajdahunyad vára Erdélyben

Mahmud Terdzsümán, a korabeli török történetíró leírása a nándorfehérvári csatáról

„Miután Muhammed szultán kán – [legyen vele Allah] kegyelme és megbocsátása – Kosztantinijje bevétele után egy idő múlva elhatározta, hogy Allah dicsőségére a hitetlen tartományok ellen győzelmes hadjáratot indít...

Az volt a célja, hogy Belgirád várán bosszút áll. Egy nap aztán parancsot adott, hogy a Tuna folyón hajóhadat építsenek. A keze alatt levő tartományokba értesítést küldött, hogy készüljenek fel a hadjáratra. Rövid időn belül számtalan igazhitű katona gyűlt össze, és elkészült a hajóhad is az említett folyón.

Egy nap aztán elindult Belgirád várának irányába. Egy nap szerencsésen és a [jó] sors irányításával megérkeztek az említett várhoz, és körülzárták. Rövidesen megérkezett a hajóhad is. A folyón és a szárazföldön a várat ostrom alá fogták, s azonnal megkezdődött a harc.

Amikor a királyhoz érkezett a hír, hogy ökiválósága Muhammed szultán és kán, a győzedelmes, akinek Kosztantinijje bevétele után a hírneve és a rettenthetlenségének híre szárnyra kelt az egész világon, és megrendítette azt, azonnal összegyűjtötte Üngürüsz seregét. Közben valódinak bizonyult az a híresztelés, hogy az iszlám és a muszlimok padisahja a hitetlenek és pogányok megsemmisítésére, az iszlám kardját kirántva, Belgirád környékére érkezett. Ennek a hírnek a hallatára a király az aggodalom tengerébe merült. Az iszlám padisahja elleni hadjáratot mérlegelve azonnal bezáratta Budin kapuit, felszedte seregét, és Pécs háta felé elmenekült. Gondokba merülve egy hónapig időzött ott seregével. Trónja [székvárosa] elzárva, és az a hitetlen onnan figyelte az [igaz] vallás népének mozdulatait.

Ezenközben ökiválósága Muhammed szultán és kán, a győzedelmes, egy ideig Belgirád várát ostrom alatt tartotta, és az összecsapások folytak. Mikor a vár ostrom híre a királyhoz jutott, ismét felkerekedett seregével, és visszatért Budinba. Ott felszerelt egy hajóhadat azzal a céllal, hogy Belgirád felé útba indítja. Amikor a hajóhad teljesen elkészült, elindította Belgirád felé.

A hírek ismerői elbeszélései szerint eközben Erdelben Janko vajda is összegyűjtötte Erdel tartományának

seregét, és elhatározta, hogy az iszlám népe ellen indul a vár népének megsegítésére...

Közben híret vették, hogy Muhammed szultán és kán, akire szálljon [Allah] áldása és megbocsátása, hajóhada is oda [Belgirádhoz] érkezett. Janko vajda azonnal olyan rendelkezéseket és intézkedéseket tett, hogy a hajóhad egyes egységeiből a katonaságot kiürítette, és átrakta a többi hajóra. Az üres hajókat azután félig megtöltötte homokkal, és ágyúkkal alaposan felszerelte, azzal a gonosz céllal, hogy az iszlám hajóhad ellen éjjeli támadást hajtsanak végre.

Az üres hajókat arcvonalba állítva, bölcs előrelátással egymással összekötötték, és a többi hajó előtt, az éjjeli támadás alkalmával, az iszlám hadsereg [hajóhada] ellen leüsztták. Aztán a valódi hajókra őrséget raktak, és egészen Belgirádig lehajóztak. Amikor az iszlám hadsereg hírül vette, hogy a király hajóhada közeleg, várakoztak az alkalmas időpontra, de nem voltak elkészülve éjjeli támadásra.

Ezenközben a király hajóhada közel ért Belgirád várához, elől az arcvonalban összekötött üres hajókkal. A rajtuk levő ágyúkat rendszeren megtöltötték [lőporral], és kanócokkal ellátva készenlétbe helyezték. A kanócgűjtőket gyors járatú csónakokba ültették, és az éjjeli támadásra így előkészített hajókat a Tuna folyón úszni engedték. Egy idő múlva a [valódi] hajóhad is elindult utána. Ez addig tartott, míg az [üres] hajók az éj sötétjében elérték az iszlám hajóhadat. Ezek ellene [akartak] támadni, de ekkor egyszerre meggyűjtötták a kanócokat, és [az ágyútűz] óriási kárt okozott az [igaz] vallás népének hajóiban, melyek közül egy csomót elsüllyesztettek. Az iszlám hajóhad ágyútüze [teljesen] hatástalan volt.

Azután megérkezett a hitetlenek [igazi] hajóhada. Az iszlám hajóhad [a veszteség következtében már] gyenge volt, és ismét sok hajóját elsüllyesztették. Azt látván az iszlám padisahja haragra gyulladt, és parancsot adott a vár megrohanására. Saját maga is boldogságos személyével az összecsapáshoz közeli helyre ment. Amint szemlélte a harcot és a vár helyzetét, úgy adják elő [a történetírók], boldogságos szívét egy várból kilőtt golyó megsebesítette.

Amikor ez történt, az iszlám nép nem törődött tovább a várral. Az iszlám padisahjával visszatért az iszlám vidékekre. A király pedig nagy örömmel visszatért trónjára.”

Wágner Sándor: Dugovics Titusz önfeláldozása

„Néhai való jó Mátyás királ!
Sok országokat te bírád,
Nagy dicsérettel akkoron valál”
ISMERTLEN 1490-BŐL

Mátyást királlyá választják

Bezerédi Székely István és Thuróczy János krónikások így írták le Hunyadi Mátyás királlyá választását:

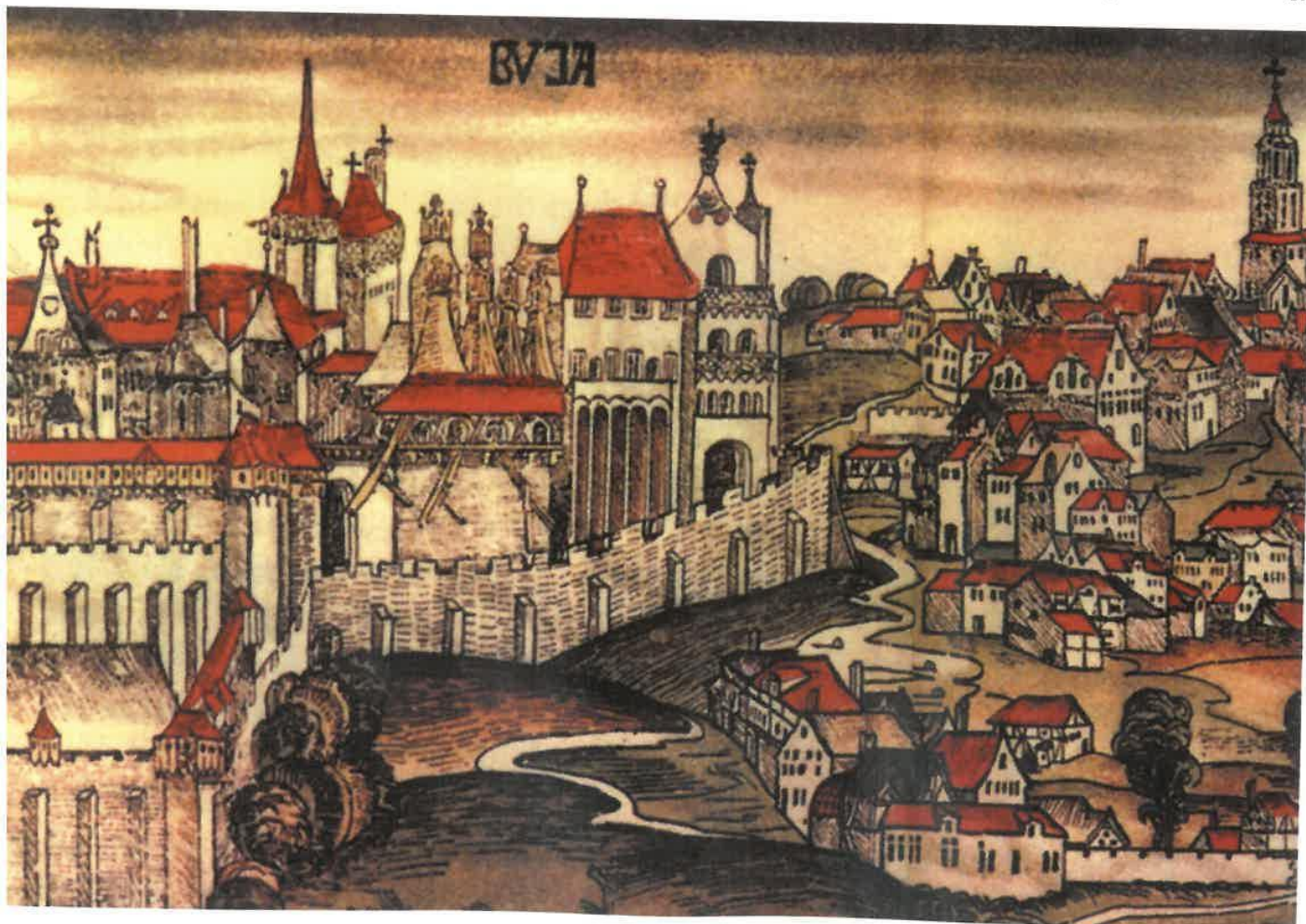
Amikor László király meghalt, erősen megijedtek azok az urak, akik Hunyadi László halálát okozták. Hogyne ijedtek volna meg, amikor Szilágyi Mihályt nagy sereggel közeledett Buda felé. Pedig Szilágyi Mihályt nem a bosszúállás szándéka vezette, ő ennél többre vágyott: a trónt akarta megszerezni unokaöccsének, Hunyadi Mátyásnak.

Amikor Szilágyi Mihály Pest városába érkezett a fegyveres sokasággal, az isteni akarat csodálatos jeleket mutatott. Az első éjszakán, abban a hideg télben az égen minden csillag fényesen ragyogott, a Duna vize pedig oly erősen befagyott, hogy a jég hátán úgy járhattak, mint a sík mezőn. Szilágyi megüzente az urakat, hogy nem áll bosszút Hunyadi László haláláért.

Ekkor az urak felbátorodtak, bevonultak Pest városába, hogy a király megválasztásáról tárgyaljanak. Ott sokat tárgyalni nem kellett, mert a köznemesség sokasága, negyvenezer ember állott a Duna jegén, és mind Hunyadi Mátyást élte. A gyerekek pedig ezt a dalt énekelték a pesti utcákon:

„Mátyást mostan választotta
Mind ez ország királyságra,
Mert az Isten adta nekünk
Mennyországból oltalmunkra.”

Ezen a napon is csoda történt: a választás híre még ki sem szivárgott, de a pesti nagytemplomban már felhangzott a hálaadó ének. Amikor azután az egész nép megtudta, hogy Mátyás lett a király, mindenki nagy

3

örömmel ujjongott. Minden templomban meghúzták a harangokat, harsogtak a kürtök, szóltak a sipok, és olyan nagy hangon énekelt mindenki, hogy megtelt azzal a levegőg...

Örült egész Magyarország, és vele örvendezett Erdélyország, amiért a törökverő Hunyadi János fiát, az ifjú Mátyást királlyá választották.

5

- 1 Buda Mátyás korában
- 2 Benczur Gyula: Diadalmas Mátyás
- 3 Ótvösremek Mátyás kincseskamrájából
- 4 Kehely Mátyás király udvarából
- 5 Mátyás pecsétje és aláírása

4

Mátyás király reneszánsza

Amikor Hunyadi Mátyást 1458-ban királlyá választották, Buda vára még csupán kétszáz éves múltta tekintett vissza. Esztergom, Fehérvár, Visegrád, Veszprém vagy Pécs jóval régebbi városok voltak. Budát azonban a fekvése, kedvező földrajzi helyzete kereskedelmi köz-

ra, ahol – a legenda szerint – a Duna jegén királlyá választották. Mátyást a cseh kormányzó, Podjebrád György – aki rövidesen cseh király lett – csak azzal a feltétellel engedte el Prágából, ha feleségül veszi lányát, Katalint. Mátyás elfogadta ezt a feltételt, s Podjebrád

ponttá tette. Fővárosi rangját még Zsigmond teremtette meg, amikor 1406 táján Visegrádról ide költöztette az udvart. Ő építette a város első ékességét, a Friss-palotát. Ez sajnos nem maradt fenn. Fennmaradt azonban a Csonka-torony egy része, amelyben a 15. századi börtön egy darabja látható. A Budapesti Történelmi Múzeum látogatói megtekinthetik azt a történelmi helyet, ahonnan 1457. március 16-án utolsó útjára vitték Hunyadi Lászlót. Ugyanebből a börtönből hurcolták el a kisebbik Hunyadi fiút, Mátyást. Először Bécsbe, majd Prágába vitték. Egy év sem telt el azonban, amikor V. László halála után visszatérhetett Budá-

Katalin 1461-ben megérkezett Mátyás udvarába. Három év múlva, szülés közben érte Budán a halál.

Az akkor 21 éves király azonnal újra akart nősülni, de a rangos európai udvarok sorra elutasították a köznemesi származású Hunyadi Mátyás ajánlatát. Tizenkét évet kellett várnia, míg végül a nápolyi király lányát, Aragóniai Beatrixet elvehette feleségül.

Bonfini krónikája így számol be Mátyás király lakodalmáról.

„Amikor Mátyás király megtudta, hogy szép menyasszonya, Beatrix hercegnő Székesfehérvárhoz közeledik, lóra pattant, és a főurak fényes kíséretével

elébe vágatott. Téli idő járt, magas volt a hó, az olaszok erősen fáztak, maga Beatrix hercegnő is bámulva nézte a fehér világot, mert Olaszországban ritka a nagy hóesés. A király a nyolcadik mérföldkőnél találkozott menyasszonyával, onnan díszmenetben jöttek egészen Székesfehérvárig. Az út végig vörös posztóval volt borítva, s az út két oldalán mindenütt ujjongó, kiáltozó nép állt. Harsogtak a trombiták, szóltak a kürtök, énekeltek az emberek, olyan látvány és hangverseny volt ott, hogy aki látta és hallotta, soha el nem felejtheti. Büszkén, boldogan, fényesen ragyogott a hercegnő. Ezután megrendezték a koronázási szertartást, majd december közepén a király Budára vitte feleségét. Budán fényes, gazdag lakodalmat rendeztek, amely több napon át folyt. Amikor a király felvonult, marokszám szórta a pénzt a nép közé. Az egész ország örvendezett Mátyás lakodalmán.”

A 19 éves, humanista műveltségű új feleség magával hozta az itáliai kultúrát. A vele tartó népes udvari környezetben zenészek, írók, költők, építészek, történé-
írók és más, a kor divatját viselő egyéniségek kaptak helyet. Túlzás lenne azonban azt állítani, hogy a humanizmus és a reneszánsz csupán a nápolyiak megérkezése után kezdődött volna el Mátyás Magyarországon.

Az atyai jóbarát, az ifjú király nevelője, Vitéz János esztergomi érsek már jóval korábban ízelítőt adott a humanista értékekből.

Az 1470-es években a közép-kelet-európai térségben Krakkó mellett Buda volt az egyetlen olyan város, amelyet az itáliai reneszánsz és humanista művészek, tudósok szívesen látogattak.

Az igazi friss szellemet azonban a Csezmiczei Jánosnak született, Janus Pannonius néven ismert, Ferrarában, majd Páduában tanuló tehetséges költő hozta magával. Vele jött Ferrarából a legjobb barátja, Galeotto Marzio is, a neves humanista.

Később követték őket Magyarországra Pietro Ransano és Antonio Bonfini történétírók. A Mátyás közreműködésével hazatérő Janus Pannonius már fiatalon pécsi püspök lett, királyi pártfogójának és közeli rokonának, Vitéz János esztergomi érseknek köszönhetően. Tehetsége, fényes szelleme azonban önmagában is feljogosította volna a püspökségre. (A pécsi egyetem ma büszkén viseli a nagy humanista nevét.)

Még Beatrix előtt érkezett Budára egy Andreas Hess nevű nyomdász Rómából, akit Karai László alkancellár hozott magával. Azonnal hozzákezdett a munkához, és 1473-ban már meg is jelent a *Chronica Hungarorum*, amely az első nyomtatott magyar történelmi mű, de még latin nyelven.

A könyvekkel kapcsolatos Mátyás király (Mathias rex) másik európai színvonalú kulturális intézménye, a Bibliotheca Corviniana. A Hunyadi család címerében szereplő holló – latinul „corvus” – a család második nevét s könyvtárának elnevezését adta. A több mint kétezer kötetes gyűjtemény a Vatikáni Könyvtár után a második legnagyobb volt a korabeli Európában. A király könyvtárosa, a firenzei Taddeo Ugoletto a legjobb olasz díszítőket és kódexmásolókat bízta meg a corvinák készítésével. A könyvtárban történelmi, filozófiai, költészeti, csillagászati, orvostudományi, teológiai, építészeti, hadtudományi és földrajzi művek egyaránt

előfordultak. A könyvtártermekben – melyeknek a mennyezetére a csillagos eget festették – gyakran megfordult maga a király is. Barátai, tudósai között érezte magát a legjobban. Mátyás nemcsak gyűjtötte, hanem olvasta is a könyveket.

A reneszánsz kultúra leglátványosabb emlékei az építkezések voltak. Az európai hírnévre szert tett budai királyi palota valóban gyönyörű lehetett. Reneszánsz stílusban épült fel a visegrádi palota is. Az ország más részein még inkább a késő gótika jegyében építkeztek. Legszebb példái a Báthoryak nyírbátori temploma, Kinizsi Pál nagyvázsonyi temploma és Szapolyai Imre csütörtökhelyi kápolnája.

A korszak egyik legcsodálatosabb műve az épségben megmaradt garamszentbenedeki Úrkaporsó. Az 1470-80-as években készített gótikus, festett faalkotást Jézus Krisztus jelképes sírjának tekintették, s rituális célokra használták. A kerekeken gördülő Úrkaporsót húsvét előtt három napig az oltár előtt állították fel, majd előadták a bibliai történetet. Azt a részt, amikor az asszonyok a keresztről levett Jézus testét keresték. A történet Jézus feltámadásával ért véget. Az 1470-es évektől kezdve terjedtek el a nagyméretű szárnyasoltárok, amelyek közül a garamszentbenedeki Kálvária-oltár az egyik legszebb. Hasonló értéket képviselnek a bártfai Szent Egyed-templom oltárképei. A budai királyi palota legértékesebb díszei a vörös márványból faragott reneszánsz frízek voltak, amelyek a mennyezet kazettáit alkották.

Mátyás korából való a Corvin-serleg és a fedeles serleg. A korszak legszebb gótikus kelyhe a 27 cm magas, Suki Benedek számára készült ötvös műremek.

A káptalani (egyházi) iskolák mellett megszorodtak a városi iskolák. A gyerekek 6-7 éves kortól meg-

4

tanulhatták az írás, olvasás és a latin nyelv alapjait a Donatus-féle nyelvtankönyvből. A 14–16 éves korú fiúk a felső iskolába kerültek, ahol már zenei, orvosi, teológiai, jogi, irodalmi ismeretekkel bővült a tudásuk.

Ezt követően – aki tehette – mehetett egyetemre. Az 1467-ben Vitéz János által létrehozott pozsonyi egyetem nem sokat segített a magyar diákokon. Ők továbbra is a bécsi, krakkói és itáliai egyetemeken tanultak.

A korábban létrehozott pécsi (Anjou-kori) és óbudai (Zsigmond-kori) egyetem ekkorra már megszűnt. A pozsonyi is rövid ideig működött.

Mátyás királysága alatt a reneszánsz művészet elsősorban udvari művészetként virágzott. Ennek ellenére Mátyás reneszánsza mérföldkő volt a magyar kultúra történetében.

5

- 1 Beatrix királyné
- 2 Mátyás király
- 3 Benczúr Gyula: Mátyás fogadja a pápa követeit
- 4 Visegrád – Királyi palota
- 5 Mátyás korabeli viselet

A TÖRÖK VESZEDELEM

A 14–15. század fordulóján félelmetes hadak jelentek meg a magyar határ közelében. A 14. század elején még alig tudott valaki Oszmán fiairól, akik mint a viharfelhő kerekedtek fel Kis-Ázsiában, s indultak el a Balkán népeit sorra leigázva Európa közepe felé. 1396-ban már a magyar király, Luxemburgi Zsigmond lovagseregét verték tönkre Nikápolynál. Ettől kezdve nem volt megállás: hol az Európában eddig nem látott méretű hadsereg offenzívái, hol a portyázó török csapatoknak a határmenti részeket letaroló támadásai jelezték a végveszélyt. A belső főúri, hatalmi küzdelmekről szaggatott Magyarországon végül az egyik leggazdagabb főúr, Hunyadi János állt a lehetséges erők összefogásával a küzdelem élére. „Elég volt látni annyi igába hajtott férfit, meggyalázott nőt, fejekkel telerakott szekeret, bilincsbe vert rabok gyalázatos elárverezését, vallásunknak ezt az évente ismétlődő megcsúfolását. Ellenségeink, kik annyiszor támadtak ránk, sohasem fogják abbahagyni támadásaikat, ha le nem verjük őket. Vélünk nincs, nem lehet tartós béke.” Hunyadi sorai a következő két évszázad mementói. Igaz, hogy ő még a változó hadi szerencse után az 1456 júliusi döntő csatában Nándorfehérvárnál több évtizedre el tudta venni az oszmán hódítók kedvét a Magyarország elleni támadástól. Fia, Mátyás – a később néplegendákban is megőrzött király – meg tudta még védeni a határokat, de a belső hatalmi küzdelmekbe és a nagy parasztháborúba, valamint az azt követő megtorlásokba süllyedt ország már könnyű prédájává vált a világhódításra indult óriási török erőknek. II. Szulejmán szultán 1526 nyarán mintegy 80 000 harcosával támadt az országra. „Nemzeti nagy létünk nagy temetőjénél”, Mohácsnál veszett oda a király seregének java, az ország a török szabad prédájává lett. Tizenöt év múltával az ország központjában, Budán is kitűzték a lófarkas török zászlót. Az ország Buda 1541. évi török kézre kerülésével három részre szakad. A főurak egy része – úgy gondolván, hogy a Habsburgok egyesített ereje kell az ország megvédéséhez – Ferdinándot ismerte el királynak. Más része – a mohácsi csatából állítólag tudatosan elkésett – Szapolyai János erdélyi vajdát ismerte el királynak. A Dunántúl nagy részén és a Tiszántúlon a török, a Felvidéken a Habsburg király, Erdélyben és környékén János király az úr. Mindenki harcol mindenki ellen, hol az egyik, hol a másik oldalon, valós vagy vélt érdeke, lehetőségei szerint.

A török végső célja nem Magyarország bekebelezése volt, hanem a rajtunk keresztül vezető úton minden keleti hódító álma: nyugat meghódítása egészen a „világvégét jelentő tengerekig”. Az ország így azután másfél évszázadra hadszínterré, s akarva-akaratlanul – egyre inkább kiépülő végvárrendszerével – Nyugat és a kereszténység végső védelmi övezetévé, bástyájává vált. Sokszor úgy érezve, hogy magára hagyatottan folytatja kétségbeesett, nemzetemészítő küzdelmét. Amíg végül is 1686-ban a Habsburgok segítségére siető nemzetközi hadak foglalták vissza Budát, s szorították ki a hanyatló török birodalmat az ország nagy részéről. Magyarországnak nagy árat kellett fizetnie a hosszú és gyakori harcokért és a felszabadításért is.

A mohácsi vész

1514. április 16-án Bakócz Tamás esztergomi érsek ünnepeles külsőségek között keresztes hadjáratot hirdetett a török ellen. Nagy tömeg sereglett a keresztes táborba, jórészt szegény emberek: parasztok, marha-hajcsárok (hajdúk), kézművesek, diákok, egész jobbagycsaládok, gyakran papjuk vezetésével. A nemesurak nem siettek Bakócz táborába. A vezérseget végül egy székely köznemesre, Dózsa Györgyre bízta. Az összegyűlt parasztsereg rövidesen a földesurak ellen fordult, akiket hitetlenséggel, ország- és vallásárulással, törökbarátsággal vádoltak. Bakócz most már szeretne volna, ha gyorsan a török ellen fordulnak, vagy feloszlik a keresztes tábor, de már nem volt ura a helyzetnek. Egymást követte a földesúri birtokok feldúlása, kastélyok felégetése, a földbirtokosok legyilkolása. Hiába jött a feloszlató parancs, az egyházi átokkal való fenyegetés, a feldühödött parasztokat nem lehetett me-

gállítani. 1514 júniusára már szinte az egész országra kiterjedt a parasztháború.

Úgy látszott, hogy ennek a rohamnak senki sem tud ellenállni. Csanád mellett legyőzték Csáki Miklós csanádi püspök seregét, megszalasztották Báthory temesi ispánt. Ezután Temesvárt fogták ostrom alá. Végül Szapolyai János kiválóan felszerelt seregével döntő csapást mért a keresztesekre.

Az 1514-es őszi országgyűlés fő feladatának a felkelők megbüntetését, valamint a hasonló eset megismétlődése elleni megelőző intézkedések meghozatalát tekintette. Elvette a kunok, jászok kiváltságait, eltiltotta a hajdúkat a fegyverviseléstől, s megvonta a parasztság szabad költözködési jogát. Dózsa és társait elretentésként szánt kegyetlenséggel kivégezték.

Ezután egy évtizeden keresztül belpolitikai küzdelmek foglalták le a nemességet, kevés figyelem, erő és

pénz maradt a török elleni küzdelemre. Pedig a szultán hódító tervei egyértelműek voltak. 1520-ban II. Szulejmán személyében jó diplomata és kiváló hadvezér került a szultáni trónra. Már a következő évben első támadásaival elsodorta a Duna–Száva mellett kiépített védelmi rendszert. Nándorfehérvár is elesett. 1526 nyarán a szultán mintegy 80 000 fős sereggel megindult Magyarország ellen. A magyar királynak, II. Lajosnak, csak 26 000 harcos állt rendelkezésére. A Tomori Pál kalocsai érsek, egyben Alsó-Magyarország főkapitánya által vezetett magyar hadsereg Mohácsnál kétórás küzdelemben szinte teljesen megsemmisült. A csatában hősi halált halt Tomori és hat püspöktársa, huszonnyolc főúr. Az ifjú király a megáradt Csepeltájakba fulladt, de a csatamezőn maradt a magyar harcosok nagy része is. Megnyílt az út a török előtt az ország belseje felé. A szultán hadaival bevonult Budára, majd a város kirablása után fosztogatva, pusztítva elhagyta az országot. Nem volt többé olyan hazai erő, amely elháríthatta volna a török veszedelmet. A mohácsi vereség a középkori magyar államiság végét jelentette.

1 Than Mór: A mohácsi csata

2 II. Lajos király archépe

3 Székely Bertalan: II. Lajos holttestének feltalálása

2

3